

הישיבה המאתיים-ושבעים-ושמונה של הכנסת השניה

יום שלישי, ט"ז מנחם-אב, תשי"ג (28 יולי 1953)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 20.33

(קריאה שניה וקריאה שלישית) א. חוק לתיקון פקודת התעבורה, תשי"ג — 1953 *

אם כן, אני מציע, עוד לפני שנשמע את ההסתייגות, לדחות אותה ולקבל את ההצעה כפי שקיבלה אותה הוועדה.

היו"ר ב. מינץ :

רשות-הדיבור להסתייגות לחבר-הכנסת רובין.

חנן רובין (מפ"ם) :

כנסת נכבדה. הענין שאנו עוסקים בו עתה אינו חשוב ביותר, והוא — אם המסים השנתיים שיש לשלם בעד אופניים הם שלוש לירות או שתי לירות, ואני מודה שההפרש אינו גדול. בכל זאת, הצענו את ההצעה הזאת מתוך הנתה —

מאיר ארגוב (מפא"י) :

מתוך הנחה שהנתה זו היא פחות מדי.

חנן רובין (מפ"ם) :

נכון — זאת היא ההנחה. בארצות רבות אין צורך ברשיונות ובדמי רשיונות לאופניים. זהו כל-ריתחבורה עממי. בזמן שרוצים לחסוך בבניין ובכלי תחבורה הצורכים בניין, אני חושב שמן הדין היה לא להיטפל אל האופניים, המסכנים, ולא היה קורה כל אסון, אם הממשלה היתה מפתחת את ידיתה המבורכת שלא בהעלאת דמי הרשיונות לאופניים. הייתי מציע לה להראות יזמה בשטחים חשובים יותר ורציניים יותר.

היו"ר ב. מינץ :

חברי-הכנסת אידוב כהן כבר השיב על ההסתייגות בתחילת דבריו. אנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת ח. רובין לא נתקבל.

חוק לתיקון פקודת התעבורה, תשי"ג — 1953
בנוסח הוועדה, נתקבל.

ב. חוק לתיקון פקודת הנמלים, תשי"ג — 1953 (**)

(קריאה שניה וקריאה שלישית)

רית הנקראת "פקודת הנמלים". החוק מתקן סקודה זו בארבעה ענינים. קודם-כך מדובר בו על משיית אניות טבועות. ענין שני הוא — ענשים על עבירות בהשטת אניה ישראלית. הענין השלישי נוגע להגדלת הקנסות על עבירות שונות בהתאם לפקודה זו ולפקודה ההיא. ואחרון אחרון — פרק חדש: דיני עונשין על עריקה או השתמטות מציי-הסוחר שלנו. הנוסח המוצע עתה על-ידי הוועדה לא בלבד שהוא מתקן את הפקודה המאנדאטורית, בכמה ענינים, מהם חשובים למדי.

היו"ר ב. מינץ :

אנו עוברים לסעיף ב' — חוק לתיקון פקודת הנמלים, תשי"ג — 1953 (קריאה שניה ושלישית). רשות-הדיבור לחברי-הכנסת כהן בשם ועדת-הכלכלה.

אידוב כהן (בשם ועדת-הכלכלה) :

אוניו היושב-ראש, חברי-הכנסת. החוק לתיקון פקודת הנמלים, תשי"ג — 1953, בא לתקן את הפקודה המאנדאטורית.

* „דברי הכנסת” חוב' י"ב (מושב שני); גספחות, עמ' 2084.
** „דברי הכנסת” חוב' י"ג (מושב שני); גספחות, עמ' 2084.

אבל יש להניח, שבתוך 10% של היעדרות, יש בוודאי גם אחוז גבוה למדי של עריקה. אנחנו מדינה צעירה, עם צי צעיר, ואין לנו מסורת ימית, ולפעמים יש יחס של קלות-ראש במידה מסוימת אצל כמה וכמה מהצעירים לגבי הענין ששמו שירות בצי מסחרי. ויש צורך דחוף, והיה צורך דחוף כבר מתמל לשלום, לקבוע את הענשים על עריקה, ואף להחמיר בהם.

היתה עוד טענה: כיון שרוצים להעניש עריקים, מדוע איננו משתמשים בחוק, יותר נכון בתקנה לשעת-חירום, האר" סרת יציאה מהארץ? כלומר, מאפשרים לנו כביכול להעניש עריק לא על עריקה מן האניה, אלא על "יציאה בלתי-חוקית" מן הארץ. רבותי, התשובה כאן בורה: קודם-כל מדובר על תקנות הגנה לשעת-חירום, אותם חברי-הכנסת המתקומם מים לעתים קרובות כל-כך נגד עצם קיומן של תקנות הגנה אלה, הם בוודאי שאינם רשאים לבוא עלינו בטענתם, שנבסס את ההגנה על הצי שלנו ואת ההתגוננות מפני עריקה דווקא על תקנות הגנה לשעת-חירום.

אבל גם מבחינה משפטית אין ענין זה בסדר תלוטין. היו מקרים מספוי של עריקה, שעליהם כבר נשפטו האשמים. למשל, לפני שופט-חירום בחיפה, הובאו עריקים שהודו באשמה, והיה צריך לשפוט אותם לא לפי חוק זה — שאיננו קיים עדיין — אלא לפי חוק הודן בהיתרי היציאה, ביציאה מן הארץ באופן בלתי-חוקי, הרי יכול היה הפרקליט שלהם לטעון ללא כל קושי, שהיציאה שלהם מהארץ היתה חוקית; כי מלח היוצא באניה לשרת בצי — אינו זקוק להיתרי-יציאה מן הארץ, לפי התקנות לשעת-חירום.

הוועדה עצמה הכניסה כמה שינויים. לא אעמוד על כולם; אעמוד רק על החשובים שבהם. ובכן, הוועדה קבעה שכל מקום שכתבתו של בעל האניה אינה ידועה כדי להודיע לו על הצורך למשות את אניתו הטבועה, תפריסם הודעה ב"רשו" מות". והוועדה הוסיפה, שלמרות שבהודעה הניתנת יש תאריך מסוים, ובמקרה שהממשלה חושבת שצריך לגשת למשיית האניה לאלתר, חקנית היא לפי החוק להקדים גם את התאריך שקבעה בהודעה — הרי במקרה של פרסום ב"רשומות" עליפי כתובת בלתי-ידועה של בעל האניה, תינתן "דחיתת חסד" של חדשים מכל מקום, שמא יופיע מישהו המעוניין לטעון לזכויותיו.

כן הוכנסו שינויים מסויימים, גם כן על-פי טענות שהושמעו בקריאה הראשונה, בסדר הענינים שבפרק החדש הודן בעניני עריקה. הצעת החוק הקודמת התחילה בענין החרמת החפצים; ועכשיו היא מתחילה לפי שיטת הליכה מן הכבד אל הקל, בעצם העונשין.

קודם כל הכניסה הוועדה הקלה בעונשין. בקריאה הרא" שונה השמיעו כבר חברי-הכנסת את רעורם נגד קביעת עונש מינימום, וכן נגד כריכת עונש מינימום יחד עם קנס, כחיבה. בבירורים שהתנהלו בוועדה עם נציגי הממשלה, ולפי בקשת נציגי אגוד הימאים ונציגי חברות הספנות, הגיעה הוועדה לידי מסקנה — בהסכמת הממשלה — שהמגב כרע והסכויים לעתיד מאפשרים לסגת במקצת מן החומרה שנק" בעה בהצעת החוק לפני כמה חדשים, ובמקום להכניס עונש מינימאלי של חודש מאסר וגם קנס, הוכנס עונש מאכסי- מום של שנה מאסר, או קנס.

בפיסקה 3, שאינה דנה בעריקה, אלא באי-הצטרפות לאניה בשעת הפלגתה, הציעה הממשלה בהצעתה המקורית מאסר חודש ימים ללא כופר קנס; עכשיו מציעה הוועדה תודש מאסר — או קנס.

אלא הוא מתקן גם את הצעת הממשלה עצמה כפי שהובאה לקריאה ראשונה בכנסת לפני זמן-מה.

הוועדה התייחסה בכובד-ראש לכמה וכמה טענות שהוש" מעו בקריאה הראשונה. לא אעמוד ענה על כולם, אלא על החשובות שבהן. הושמעה בקריאה הראשונה טענה, מדוע כרכו ביהד עניני נמלים, ספנות ועריקה. ההסבר, שלא ניתן בק" ריאה הראשונה, היא הגיוני למדי. למעשה, מלבד חוק קצר ששמו "חוק הדגל", עדיין אין לנו חוק אחר המטפל בעניני הים שלנו. מלבד פקודה זו. לכאורה אפשר היה להביא עכ" שיו גם תיקון לפקודה המאנדאטורית העוסקת בנמלים, וגם חוק חדש שיטפל בעניני עריקה, ענין שהפקודה היא אינה מטפלת בו. אבל כללנו זאת בתיקון חוק אחר, כיוון שעצם החוק הזה היה זמני, באשר הממשלה — בדיוק: משרד-התח" בורה — מטפלת בהכנת חוק מקיף, חוק הים, חוק שהכנתו תיגמר רק כעבור זמן ממושך למדי, כי המדובר הוא בחוק המטפל בכל עניני הים, וזהו ענין גדול. אם נקח לדוגמה את החוק האנגלי בענין זה, הרי הוא מקיף מאות ואולי אלף סעי" פים, והוא משתרע על מאות עמודים. חוק כזה טעון עבודה מרובה ולא יובא תוך זמן קצר לכנסת. אם כן, בכלי הזמני שיש לנו, היה זה מן ההגיון להוסיף את הענין המטפל בע" ריקה. לכאורה זהו דבר שיינו נראה הגיוני, אבל למעשה מקומה של העריקה בחוק זה, המטפל בנמלים וגם בקצת עניני ספנות אחרים.

הושמעה טענה שניה: מדוע הוכנס אישור ריטוראקטיבי לפעולות הממשלה במשיית אניות לפני כניסת חוק זה לת" פו. ובכן, היה הכרח להתחיל במשיית אניות, בסילוק אניות טבועות בנמל חיפה, עוד לפני שהספקנו לחוקק חוק בנידון זה. חברי-הכנסת אולי שמעו על כמה וכמה תקריות שאירעי. למשל, ענין האניה "קדמה", שניזוקה בגלל אניות טבועות בנמל חיפה; והנה מקרה באניה טורקית אחרת, שלא רק שניזוקה אלא נגרמו בה אבידות בנפש בגלל אניות טבועות בנמל חיפה. היה איפוא הכרח דחוף להתחיל בפעולת סילוקן של אניות טבועות אלה.

למעשה החלו במשיית ארבע אניות: על שתיים הודיעה הממשלה לבעלים, והממשלה קיבלה מהם "הודעת נסישה". וכמוכן שהיא ניגשה לענין באופן חוקי בהחלט. אבל ביחס לשתי האניות האחרות, המצב המשפטי, שאיננו יכול להר" חייב עליו את הדיבור כאן, הוא כזה, שלא היתה לנו ברירה אלא להשתמש לגביהן בסעיף הריטוראקטיבי, כי אילו לא סעיף זה, ייתכן, אם כי זה לא ודאי, שהיה נזק חמיר למדינה.

אם כן, החששות שהובעו, מקומם לא יכירם כאן. היה זה הכרח לא יגונה להכניס סעיף הריטוראקטיבי, שאיננו — אגב — חידוש משפטי ישראלי כלל וכלל. הקביעה הריטוראקטי" בית לא נעשה באופן עיוור, בלי לדעת במי המדובר, במה המדובר ובכמה המדובר; אנו יודעים בדיוק מדוע הכנסנו את סעיף הריטוראקטיבי, ומתוך ידיעת הענינים רואים אנו אותו כמוצדק בהחלט.

היתה טענה אחרת: מדוע מביאים "דווקא עכשיו" פרק חדש של עונשין על עריקה? שאלה זו היא שאלה ריטורית בלבד, מכל-מקום לגבי מי שיודע שעקומת העריקה בצי שלנו, לצערנו הרב, היתה בשנים האחרונות בעליה, ובשנת 1952 עברה על 10%. אם כי אני מוכרח לומר כאן, שלכשית" בררו כל מקרי העריקה באופן אינדיבידואלי, ייתכן שלא כל מקרה של העדר מהאניה יתגלה כמקרה של עריקה ממש.

מבקש את חברי-הכנסת המסתייגים, שיודרו על כל ההסתייגויות שלהם יחד.

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת רובין, בשם חברי-הכנסת בנטוב.

חנן רובין (מפ"ם):

כנסת נכבדה. הסתייגותו של חברי בנטוב היא ביחס לסעיפים הדינים בשאלת עזיבת המלח את האניה בניגוד לחור זה, בבריחה לחוף-לארץ ובעריקה. כדי למנוע כל אי-הבנה, אני רואה לי חובה להדגיש בראשית הסתייגותי, שבכל מה שאומר אין כוונתי, אף שמץ הצדקה כל-שהיא לבריחה מן הארץ, לעריקה, ל"ירידה" לחוף-לארץ, ולכל אותה "התנועה" שמתנהלת עתה לאו דוקא עלי-ידי מלחים. הרבים שעוזבים את הארץ, הם אינם מלחים, אינם ימאים, ואף לא פועלים.

אבל אם אנחנו מדברים על החוק הזה, אנו חייבים קודם כל להדגיש שאכן בפעם הראשונה — על כל פנים לפי ידיעתי בפעם הראשונה — נכנס לספר החוקים שלנו סעיף המטיל עונש פלילי לא על העובדה את הארץ, אלא על הפרת תווה עבודה — וזהו אחד מן הדברים שיש להתנגד להם.

זלמן ארן (מפא"י):

באמצע ההפגנה, בים ?

חנן רובין (מפ"ם):

בים איש איננו יכול לרדת, הוא יוצא בנמל. אילו הצעת שיענשו גם חברת אניות, במידה שהיא מפירה את החוזה, וכשהיא מפירה את החוזה, אולי היית צודק בקריאת-הביניים שלך.

זלמן ארן (מפא"י):

תציע את זאת.

חנן רובין (מפ"ם):

אל תשכח, שאני לא הצעתי את החוק ולא הייתי היוזם לו. לא ייתכן להטיל עונש פלילי מפאת הפרת חוזה עבודה על העובד בלבד, בשעה שהצד השני יהיה פטור. זהו ערערנו הראשון, הסרינציפיוני.

יש לנו כמה הערות נוספות, ומקצתן כבר שמענו מפי חברי-הכנסת כהן, כשהביא את החוק. הוא אמר שהממשלה עצמה מכינה הצעת חוק שלמה יותר ורחבה יותר, שתסדיר את בעיות המשפט הימי. זה נתון באמת לאור התפתחות הפעילות הימית שלנו. גם על דיפסות הענין העיר חברי-הכנסת כהן הערות מספר. כאשר דיבר על הנימוקים שהניעו את הוועדה לבטל את עונש המינימום שהציעה הממשלה, ציין שהענין כולו, כפי שנתברר, אינו נורא כל-כך. אני יכול להוסיף על כך ולומר שבועדת-הכלכלה הופיעו גורמים שונים: נציגי החברות, נציגי הימאים ועוד, והנה נתברר שיש גוומה רבה מאד בכל הסיפורים האלה על עריקת ימאים.

שביתת הימאים הביאה לנו שני חוקים: חוק לחיקון דיני עונשין (תקיפת שוטרים) והחוק השני המונח עתה לפניכם — כל זה "לכבוד" שביתת הימאים. סיבתה של השביתה לא הייתה נעוצה ביחס בלתי-אווהד של הימאים העבריים אל הצי העברי; סיבתה הייתה בתקלות החמורות מאד בתוך הנהלת עניני הצי שלנו, כפי שיוודעים ודאי רבים מחברי הבית. רק לפני ימים אחדים שמענו על שביתה בגלל חוסר ירקות. ואם מדי פעם בפעם אנו שומעים על "התמרדויות" של מלחים, הרי אני שואל מדוע כל אותן הסאנקציות מכונות נגד הימאים, בשעה

בפיסקה 4, במקום שמדובר על זכויותיו של בעל האניה לקבל את פיצוייו על הנוק שנגרם לו עם העריקה, או עם אי-ההצטרפות, מקום שנאמר: "אין בהוראות אלה כדי לגרוע מזכותו של בעל האניה לכל סעד משפטי שהוא זכאי לו על-פי חוק אחר", נוסף: "ובלבד שלא יהיה זכאי לסעד על נזק אחד יותר מפעם אחת". הענין טעמו ברור ואינן טעון הסבר.

בפיסקה 5 מדובר על החפצים של העריק. בהצעה המקורית דובר על החרמת החפצים, בפשטות. הוועדה התנגדה להחרמה אוטומאטית של החפצים והורתה שעל רבי-החובל להפקידם בידי תחנת המשטרה הקרובה ביותר, ואם במשך חצי שנה אין איש בא לתבוע אותם, עוברים הם לרשות המדינה ושר-התחבורה מוסמך לעשות בהם כראות עיניו.

בפיסקה 6, בהצעת הממשלה, היתה הוראה להחרמה אוטומאטית של השכר המגיע לעריק והוא לא קיבל אותו לפני שעריק. לפי הצעת הוועדה לא יוחרם השכר, אלא יעוקל על-ידי בית-משפט, והסכום הזה ישמש, לפי הצורך, אם לתשי לום פיצויים, אם לכיסוי קנס, וכדומה.

עד כאן השינויים שהוכנסו על-ידי הוועדה. כל שאר הסייפים שלא הזכרתי, נתקבלו כלשונם, כלומר כהצעתם המקורית, ואין אני צריך לעמוד עליהם.

ברצוני להוסיף בהזדמנות זו כמה מלים לגבי הרקע הכ"ל של הענין. ברצוני לציין שלוועדת-הכלכלה ניחנה הזדמנות ללמוד מתוך עיון מעמיק, תוך כמה וכמה ישיבות ממושכות למדי, ולשמוע אינפורמציה רחבה ביותר על מצב הבחורים שלנו המשרתים בציי-הסוחר והמינפים את דגל ישראל על פני שבעה ימים. אין ספק שלדרגת התשלום, הנוחות, ההנאות, העניקות, תנאי העבודה ותנאי המנוחה, המקובלים בצי האמריקני — כמובן שעוד לא הגענו, אבל התברר לנו, שהי תנאים בציי-הסוחר שלנו הולכים ומשתווים לתנאים של המי תוקנים שבצי העמים. עם חידושו של הצי, ועם החלפת אניותינו הישנות באניות חדישות יותר, אין ספק שישופר עוד בהרבה מצבם של המלחים.

הושמעה בוועדה גם דעתם של ותיקי צי מעמים שונים על הבחורים האנושי. הם מלאי התפעלות מן החומר האנושי שלנו על סיפוני האניות, שכנראה — ואני מרשה לעצמי לומר שאין זו ציונות סתם — אין הרבה כמותם על סיפוני אניות העמים. ואני אומר על כך: על אחת כמה וכמה שיש להגן על שמם הטוב ויש למנוע, על-ידי עונשים רציניים, את הכתמתו של שמם הטוב על-ידי מיעוט קטן המשתמש באניה ובחווה עם חברת הספנות כדי לערוק מן הארץ.

אבקש היושב-ראש לתת רשות-הדיבור למסתייגים לגבי כמה וכמה סעיפים, ובעיקר לגבי סעיף העריקה.

הי"ר ב. מינץ:

לפני שאני נותן את רשות-הדיבור למסתייגים, אני רוצה לומר לחברי-הכנסת, שלצערו הושמט כמה מלים בעמוד 2 של החוק הזה, ואקרא לפניכם את הפיסקה כפי שהיא צריכה להיות. בעמוד 2, פסקה 2 (ב), צריך לקרוא: "(ב) היעדרו של אדם, כאמור בפסקה (א), מן האניה בשעת הפלגתה מנמל בחוף-לארץ ולפני גמר השכירות שלה נשכר, ורישום העדרו זה ביומן הרשמי, ישמשו ראיה על נטישתו את האניה ללא סיבה מספקת ועל-מנת שלא להמשיך שירותו בה, כל עוד לא הוכיח היפוכו של דבר".

יש כמה הסתייגויות לחברי-הכנסת בנטוב ויילנר. הייתי

האנטי-פועלי באמתלה של טיפול בעריקים. עובדה זו מראה כמדין על החשש של הממשלה לכנות את החוק בשמו ול-קרוא לו בשם „חוק המתערב נגד שביחת הימאים“.

בגלל החשש של הממשלה לכנות את החוק בשמו האמיתי בחרה משום-מה לכנות אותו בשם חוק פקודת הנמלים. או מתנגדים עקרונית לשלילת הזכות לפקודת הנמלים. או רואים בזה תקדים חמור של הממשלה — תקדים חמור בהתערבותה בכלל נגד זכות השביתה של העובדים. כן מתנגדים או לעונש מאסר בעד מאבק על תנאי עבודה ולשלילת מקום העבודה כתוצאה מהמאבק להטבת תנאי העבודה.

במקרה של עריקות — ישנו טיפול רגיל. אולם לא לכך מכוון עיקר החוק. בחוק כלולה מיליטאריזאציה חמורה בתנאי העבודה של עובדי הצי המסחרי. כמדין מאיים החוק להטות קנס, להחרים את חפציו, להחרים את שכרו ואת זכותו של העובד. חוק זה הוא תקדים חמור, ואם ציבור העובדים בצי המסחרי לא ייאבק נגדו, הרי עלול חוק זה להיות מופנה גם נגד חלקים נוספים של מעמד הפועלים. ידועים למדי התנאים הירודים, הירודים מאד, של הימאים המרוחקים חודשים רבים מן הבית ועובדים בתנאי שכר ירודים מן הרגיל. או מקווים שהימאים — לרבות חברי מפלגת פועלי ארץ-ישראל וחברי הציונים הכלליים — לא ישלימו עם החוק הזה ויאבקו נגדו, כשם שחברי מפלגת פועלי ארץ-ישראל והציונים הכלליים נאבקו בזמן שביחת הימאים, במלכוד עם כל הימאים, בעד הזכות לנציגות נבחרת ובעד הטבת תנאי העבודה שלהם, ולחמו על כך בצדק. או עדים בזמן האחרון לשררה של חוקים אנטי פועליים, כגון חוק שירות עובדי המדינה, הוומם לשלול מעובדי המדינה את הזכות לפעילות פוליטית. או חושבים שאותם העובדים, גם בקרב הימאים, שהאמינו בעבר בהצבעתם בעד קואליציה זו וחשבו שזויה ממשלת פועלים ייוכחו מנסיונם וגם מהחוק הזה שזויה מדיניות אנטי-פועלית, והממשלה המחוקקת חוקים אלה היא אנטי-פועלית. או מרגישים שבמסטר שיש בו מעמדות מנוגדים, במסטר שיש בו מנצלים ומנוצלים, במסטר שיש בו חוקים המאפשרים לצבור הון מניצול הזולת על-ידי השליטה על אמצעי הייצור — באותו מסטר חייבים להיות גם חוקי חופש להיאבק להטבת הנאי-העבודה. לכן או מתנגדים להתערבות ולעונשים של הממשלה. ועל-כן נצביע נגד החוק הזה.

אידיב כהן (בשם ועדת-הכלכלה) :

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. כידוע משועבדים או לאמריקנים ולומדים הכל מן האמריקנים. לעתים קרובות הם גם מכתבים לנו את החוקים שלנו, את החקיקה ואת ההתנהגות שלנו. בחוק האמריקני, בסעיף 359, כתוב כך: „הפרת משמעת העבודה על-ידי עובדי התחבורה, באם הפרה הזאת גרמה או יכולה לגרום לפגיעה או להשמדה של טלטולת, דרכי התעבורה והמיתקנים, או למקרה אסון לאנשים, לא-י חור בציאתן של רכבות ואניות, להצטברות במקומות הפריקה של כלי-התחבורה ריקים, להשהיית קרונות וספינות ולפ-עולות אחרות, הגוררות אחריהן אי-מילוי תכניות או איום לנכונות ובטחון התנועה...“ ובכן, הפרה זו בחוק האמריקני המשעבד אותנו, המכתוב לנו את הכל, הפרה זו אינה מביאה לידי מאסר, ולא לידי קנס, אלא לידי „שלילת החופש לתקופה עד עשר שנים“. אך טעיתי בענין אחר. המדובר הוא בסעיף 359 מן הקודם הפלילי של הרפובליקה הסובייטית.

אסתר וילנסקה (מק"י) :

אתה דימוג בלתי-מוצלח.

שדרוש לפעמים יחס נכון יותר וגם הוגן יותר מצדם של נותני העבודה. אם או שומעים עכשיו על מגמת החברה לפלג את האיגוד המקצועי לחלק של קצינים ולחלק של ימאים פשוטים, מתוך כוונה ברורה לפורר את אחדות הימאים על-ידי פיצולם הארגוני, — הרי אני מופתק וזאת כאחד מסימני ההיכר לאותה הכוונה, האומרת להסדיר את עניני הים, עניני הצי ותנאי העבודה של הימאים, לא-ודווקא לפי הצרכים האר-בייקטיביים הדרושים לצי, לימאים ולחברה גם יחד, אלא לפי אינטרסים צרים למדי של הנהלה זו או זו, חוק זה לא ישרת את עניני הצי.

אנב אורת, אני רוצה לשאול מה הקשר בין זה ובין הנמלים. „הרכבתם“ ענין זה על פקודת הנמלים שאינה עוסקת בימאים, בעוד פרק חדש-התביישתם להציע חוק חדש לתי-קון דיני עונשין נגד עריקת ימאים? כנראה לא רציתם להב-ליט יתר על המידה את הצעתכם. כל הענין אינו נחוץ, ומכאן הסתייגותי העיקרית, המבקשת מחוקת כל הסעיפים הפליליים.

ועוד: אינני רואה כיצד אפשר לתת לנותן עבודה זכר-יות של עיכוב השכר, והזרמה וכדומה, בלא פסק-דין של בית-משפט. אולם יש לנו גם הסתייגות אבנטואלית, שלפיה יוכל גם מקרה של התנהגות החברה בניגוד לחווה העבודה לשמש כטעם מספיק לעזיבת האניה. נניח שפורצת שביחה, או שהחברה אינה מספקת לימאים את אשר התחייבה לספק להם, ומפירה את תזוה העבודה — האם הימאי צריך להיות או מוסגר ביד החברה?

שלמה פרלשטיין (הציונים הכלליים) :

הוא יכול לתבוע את זכויותיו.

חנן רובין (מפ"ם) :

בינתיים ישוט חצי-שנה על פני ימים, בלי שתהיה לו כל אותו הזמן אפשרות מתאימה לשינה, או שיינתן לו רק אוכל פגום, ובלי שתהיה לו אפשרות של הגבה. גם אז אינני מצדיק בשום פנים ואופן עריקה, אולם לדעתי אסור במקרים שבינת הימאים, „גייסו“ את המספר הגדול ביותר של עריקים מתוך הצי.

כל החוקים הללו, כמו גם המדיניות כולה לגבי הצי יהי-נסיון לפורר את ציבור הימאים, לא יבנו ציבור עובד של ימאים עברים הקשורים בצי ובמקצוע. כידוע, כל אותם „מתנדבים“ המפורסמים שהוכנסו לצי בעידוד הממשלה לאחר שביחת הימאים, „גייסו“ את המספר הגדול ביותר של עריקים מתוך הצי.

אנו מציעים לפני הכנסת למחוק את כל הסעיף המיותר והמסורבל הזה. אולם אם אין רוצים להרחיק לכת כל-יך, יש לקבל את ההצעה האבנטואלית, שהיא מאופקת למדי ואינה מרחיקה לכת, ושליפה אין להטיל עונש פלילי על ימאי אשר התברה לא קיימה ביתם אליו את תנאי החווה.

אסתר וילנסקה (מק"י) :

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה. אנו מתנגדים להתער-בות הממשלה נגד חופש השביתה של הימאים. כן הננו מת-נגדים להטלת עונש על מאבק העובדים להטבת תנאי עבודתם.

ברצוני לומר, שהאופייני בחוק זה אינם הסעיפים הדנים במשיית אניות, ולא המחלמה בניהום מי הים, וגם לא הטיפול בעריקים אמיתיים, כל אלה אינם אופייניים לחוק, ולא לשמם ה-ב. חוק זה הוא חוק אנטי-פועלי מובהק, המסווה את תכנו

ישיבה רע"ה, ט"ו אב תשי"ג (28 יולי 1953)
— חוק לתיקון פקודת הנמלים (כהן, וילנסקה, בגין) —

איטורב כהן (בשם ועדת הכלכלה):
אבל באמת מה על השביתה?

איטורב כהן (בשם ועדת הכלכלה):
עוד אגיע לכך.

כמה מלים על החומרה שבצעם העריקה, — אפילו של איש אחד. אפילו אם חסר איש אחד באניה, אם רק תפס בה עמדה חשובה, הרי זה מהווה קושי בהפלטת האניה. אם צריך לחפש במקומו, ומיד, אדם אחר, הרי זה בדרך כלל אדם זר, ואז יש גם שיקול של מטבע זר ויש גם שיקול בטחוני: לא תמיד אפשר להעלות כל ספן זר לאניה שלנו כדי למלא מקומו של עריק. ניסוף לכך: עצם הטיפול בעריק בחוקי-לארץ, הרושם השלילי שהוכרתי אותו, וכדומה.

אביא כמה דוגמאות, נוסף על הדוגמה מרוסיה הסוביי-טית על עונשין בעד עריקה.

אסתר וילנסקה (מק"י):
גם על תנאי העבודה?

איטורב כהן (בשם ועדת הכלכלה):
תנאי העבודה אצלנו הם טובים מאוד בהשוואה לכמה מדינות באירופה.

והרי הדוגמאות: בצרפת — שנה מאסר; באיטליה — שנתיים; ברוסיה, כפי שאמרתי — רק עשר שנים; בארצות-הברית אין עונש מאסר, מפני שאצלם אין עריקה, אבל יש עונש של קנס.

מנחם בגין (תנועת החרות):

מלח אמריקני ערק לישראל — הוא רצה להתחתן עם בחורה ישראלית.

איטורב כהן (בשם ועדת הכלכלה):

אינני מדבר כאן על חוק הנישואין והגירושין, ואינני יכול לענות לך, מר בגין.

על מה רצו חבריה הכנסת רובין וילנסקה להגן? על ימיאים העובדים באניה? האם על זה היוכיחו? כאשר מגינים על פועל בבית-החרושת, האם הכוונה להגן על פועל שהכניס מקל או מוט של ברזל לתוך המכונות? הרי המדובר הוא באדם שוויתר להיות סוה, שעוב את איתו — מה טעם כאן להגן על חוזי עבודה ותנאי עבודה?

אבל מלבד זאת, במה מדובר? חבריה הכנסת רובין, החר-גלת לכך שבארץ מסוימת עצם ההכרזה על מישהו שהוא אשם כבר מכניסה אותו לבית-הסוהר. אצלנו קיימת דמוק-ראטיה לא-עממית, ולכן אומר החוק, שמביאים את העריק לפני שופט. אצלנו אומר החוק: אדם שערק מאניה, או שלא הצטרף לאניה במהלך בחוקי-לארץ, ללא סיבה מספקת, הוא עריק. ויש לנו שופטים, ועדיין לא שמעתי מפל חבריה הכנסת רובין שהוא מטיל דופי בשופטים שלנו, ולפי כך השאלה היא: כלום שביתה איננה סיבה מספקת? אתה מבקש אותנו, כאלטרנטיבות שלך, לקבוע את השביתה, "שהוכרזה עלייך רוב ימיאים", כסיבה מספקת. מדוע אתה רוצה להגביל את השופט בשיקוליו לגבי ה"סיבה"? האם רק שביתה יכולה להיות סיבה מספקת לעריקה מאניה? ומדוע לא תנאי עבודה בלתי-אנושיים? או רביחובל שיצא מדעתו, או סכנה של מחלה מחמת תנאי המגורים, וכיצא כאלה? השופט ישפוט. ייתכן שהשופט ימצא שלא רק שביתה, אלא גם סכנת מחלה, אולי גם מוזן בלתי-מספיק הם סיבה מספקת. למה נגביל את השו-

איטורב כהן (בשם ועדת הכלכלה):
בדימאוגיה קשה להתחרות אתכם. אם אני בלתי-מוצלח או לא — על כך ישפטו חבריה הכנסת.

אסתר וילנסקה (מק"י):

ברית המועצות תנאי החיים מאושרים. תשאל את הימאים, תשאל את חבריך בצי המסחרי, מה הם חושבים על החוקים שלך.

איטורב כהן (בשם ועדת הכלכלה):

יבר כאן חבריה הכנסת רובין ודרש מאתנו לא להטיל עונשים על הפרת חוזה. אני מוכן להסכים לבקשתו. אבל כיוון שהמדובר הוא בעריקה ולא בהפרת חוזה, הרי אני שואל: האם גם תרגום זה ייוסף למילון הסגני-הגור של השמאל? במשך השנים האחרונות מגיעים אנו במידה גדלה והולכת מיום ליום למעין תרגומים מוצלחים כאלה, כפי שניסח אותם יפה מאד אורול באוטופיה שלו — "שנת 1984" — "שעבוד הוא — חופש; מלחמה — שלום; שלום — מלחמה", וכדומה. עתה ייוסף ניסוח חדש: "עריקה פירושה — הפרת חוזה". אני שואל את חבריה הכנסת רובין: המותר לערוק מאניות הצי הישראלי או אסור? הן זוהי השאלה. וכיוון שמדובר איננו בכלי-זאת שהוא מתנגד לעריקה, הרי נני שואל אותו: האם אתה מסתפק בהתנגדותך המילולית מעל במת הכנסת, או אתה, בתור עורך-דין, סבור שיש צורך לבטא בחוק את ההתנגדות. אך אם אתה מתנגד לבטא בחוק את ההתנגדות, פירוש הדבר — שאתה מסכים לעריקה. אינני יכול להכין את ההגיון שבשמעתו של חבר-הכנסת רובין לגבי עריקה.

חבריה הכנסת רובין לקח אותי כתנא דמסייע כדי להוכיח, שאין הענין דחוף הרשו לי על כן לתרגם כאן בעל-פה את הניסוח האנגלי מתוך מכתב שלח הקונסול הישראלי בגינ-יורק לפני מספר חודשים לממשלה...

מנחם בגין (תנועת החרות):

הקונסול הישראלי כותב אנגלית?

איטורב כהן (בשם ועדת הכלכלה):

אינני יודע מדוע הנוסח הזה הוא באנגלית, אבל אני יכול להבטיח לחבריה הכנסת בגין שזוהי הנוסח הנכון: "אנו מודאגים מאד מהמספר הגדול והולך של העריקים מן הספינות שלנו. אם כי דבר זה איננו לגמרי חדש לשלטונות ההגירה האמריקניים, כיוון שהוא שכית כמעט בכל ציי המד-דינות, פרט לצי האנגלי, אבל בכל-זאת המספר, הממדים, של העריקה בזמן האחרון מן האניות שלנו, אין ספק שהם מעוררים תשומת לבם. נודע לנו על קיום מחתרת הפועלת על-ידי ועדה של עריקים ישראליים המארגנים עריקות כאלה ומספקים מחסה, עזרה ועבודה לאלה המעדיפים להישאר באמריקה באופן בלתי-לגיטלי". ובכן, הענין הוא דחוף. אבל נניח שאיננו דחוף, הריני שואל: איזו מדינה מן המדינות לדעת חבריה הכנסת, עורך-הדין רובין, מקיימת צי מקיף בלי חוק ועונשין על עריקות? הגם בענין זה צריכים אנו לשמור על הייחוד? מדוע, בתור מדינה המתחילה לארגן את הצי שלה, צריכים אנו להיות מדינה בלי חוק כזה? האם משום שיש לנו תנועת עבודה יחידה במינה בעולם, משום שיש לנו תנועה קואופרטיבית יחידה במדינה, עלינו לקיים גם ייחוד של מדינה יחידה בלי חוק ועונשין על עריקה מן הצי? האם עלינו להסתפק בעידוד הניתן לעריקה בנאומים של חבריה הכנסת המתרגמים את המושג עריקה למושג של שביתה והפרת חוזה? —

— חוק לתיקון פקודת הנמלים (כהן, מינץ); חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון) (מינץ, מאירסון, קלמר) —

זמן נוסף בהנמקה נגד ההסתייגויות שגם מגישהן לא נימקו אותן. המדובר בדברים לא כליכך חשובים, ואני מציע לבית לדחות את כל ההסתייגויות ולקבל את החוק כפי שהועדה מציעה אותו.

הי"ר ב. מינץ :

אני עוברים להצבעה. ישנה הסתייגות של חבר-הכנסת בנטוב וחבר-הכנסת וילנר, המציעים למחוק את סעיף 14 ה'.

ה צ ב ע

ההצעה של חברי-הכנסת מ. בנטוב ומ. וילנר למחוק את סעיף 14 ה' לפקודה (סעיף 1 (ב)), לא נתקבלה.

ההצעה האלטרנטיבית של חבר-הכנסת מ. בנטוב לסעיף 1 (ב) לא נתקבלה.

ההצעה האלטרנטיבית של חבר-הכנסת מ. וילנר לסעיף 1 (ב) לא נתקבלה.

החוק לתיקון פקודת הנמלים, תשי"ג—1953, נתקבל.

ג. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תשי"ג—1953 *

(קריאה ראשונה)

3. התיקון השלישי נוגע אף הוא לעבודה במנוחה הש"בועית. לפי סעיף 17 (ב) חייבים לתת לעובד חדשי מנוחת פיצוי של שעה וחצי תמורת כל שעת עבודה במנוחה הש"בועית. מוסדות שמטבע מהותם אנוסים לעבוד בכל ימות השבוע, אינם יכולים לעמוד בחובה זאת, לא מבחינה כספית ולא מבחינת כוח האדם. המדובר הוא בראש וראשונה בבתי חולים, במוסדות לטיפול בחולים, במוסדות לטיפול בנוער ובמוסדות אחרים הממלאים תפקידים חיוניים לציבור.

בהתאם למשאלת מוסדות הבריאות במדינה מוצע התיקון שיאפשר להתיר פיצוי של שעה תמורת שעה. כפי שהיה נהוג עד כה במוסדות אלה.

אני מבקשת להעביר את הצעת החוק לועדת-העבודה של הכנסת.

משה קלמר (הפועל המזרחי) :

כנסת נכבדה. בטרם אחווה את דעתי על התיקון שהביאה שרת-העבודה, רוצה אני לומר כמה משפטים על החוק גופו.

הייתי מרוצה אילו היתה שרת-העבודה מוסרת פעם די"ח וחשבון על ביצועו של חוק זה. כבר נשמעו בהודמוניות שונות תלונות רבות על ביצועו. אינני יודע כמה הוא גרוע מחוקים אחרים, שיש פיקוח על ביצועם. דחוק החוק הזה נשאר ללא פיקוח. אני מתכוון בעיקר לעבודה ביום המנוחה, יום השבת. שאלתי על כך את נציג משרד-העבודה בזמן הדיון על התקציב, אולם התשובה שניתנה לי, בהחלט לא סיפקה, והייתי רוצה לשמוע את דעתה של שרת-העבודה בענין זה.

החוק הזה, אשר נתקבל עוד בשנת 1951, צריך להישמר במאה אחוזים. אני יודע שנתקבלו תלונות מהרבנות הראשית, אולם אין אוזן קשבת, ואין כמעט כל אינסטאנציה שאפשר לפנות אליה בענין זה.

יש סעיף בחוק, הנותן סמכות לשרת-העבודה להוציא היתרים לעבודה בשבת. לא בוקתי את פרטי הענין, אבל הרושם ביהדות הדתית הוא, שאין בדיקה קסודנית לפני מתן ה"ר

פט בשיקוליו לגבי קביעת הסיבה המספקת לדעתו, אין כל חשש שהשופטים שלנו לא יידעו להבחין בין שבתה לגיטימית לבין נטישת אניה על-ידי עריקה, למה לבלבל כאן את המושגים במידה כזאת?

אצטט כאן כמה עובדות: מעשה באניה ישראלית בריאור-הזניורה, כאשר שמונה בחורים לא רצו להמשיך בשירותם באניה; הורידו אותם והם התייצבו בפני הקונסול. דוגמה זו אינה עריקה. אם הקונסול אישר, מתוך שיקולים שלו, את אי-ההצטרפות, הרי אין זו עריקה. היה מקרה אחר של שבתה באניה, משום שהמלחים שלנו לא יכלו להסתדר עם מלחים זניים על אניה ישראלית בעת ההפלגה בים; והורידו את הדנים. לא תבעו אותם למשפט על עריקה. לא ביקשו להתנגס בהם, ובכך, גם הפראקטיקה שלנו מבחינה בין שבי-תה על ענין הגיוני ומוצדק לבין נטישה ועריקה ממש.

בהסתייגויות שהוגשו לכנסת ישנם עוד כמה וכמה ענינים פטוטי-ערך יותר, אשר הנואמים הנכבדים שלפני לא עמדו עליהם, לכן גם אני איני מוצא צורך להעסיק את הבית

הי"ר ב. מינץ :

אנו עוברים לסעיף י"א של סדר-היום — חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תשי"ג — 1953, קריאה ראשונה. רשות-הדיבור לשרת-העבודה.

שרת-העבודה ג. מאירסון :

אדוני היש-בראש, כנסת נכבדה. יש לי הכבוד להגיש בשם הממשלה הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תשי"ג — 1953.

החוק המוצע בא להכניס תיקונים אחרים בחוק שעות עבודה ומנוחה, תשי"א — 1951, שהצורך בהם נתברר תוך מהלך ביצוע החוק.

1. התיקון הראשון מתיחס להתרת שעות נוספות בע"בודה שתהליכה מחייב רציפות. סעיף 11 לחוק מונה את המקרים, שבהם אפשר להתיר שעות נוספות, וביניהם אין כלול המקרה שהצורך בשעות נוספות נובע מרציפות בתהליך העבודה. הוראה כזאת היתה בהצעת החוק המקורית, אך לאור שינוי במבנה הסעיף הושמטה מן הנוסח הסופי של החוק, והמציאות מחייבת כי תינתן האפשרות להתיר עבודת שעות נוספות במקרים אלה.

אם מפעל מסוים עובד באופן רצוף מפני שתהליך הע"בודה אינו מאפשר כל הפסקה, מן ההכרח שיחוגג ממסגרת שעות העבודה הקבועות בחוק, ומכאן הצורך בתיקון שיאפשר להתרת שעות נוספות.

2. התיקון השני נוגע לגמול עבודה במנוחה השבועית לעובד חדשי. סעיף 17 לחוק קובע שבצעד עבודה במנוחה השבועית יקבל העובד שכר מוגדל, וכן יתן לו מעבידו מנוחת פיצוי. סעיף קטן (ב) שבאותו סעיף קובע שלעובד חדשי מותר לתת מנוחה של שעה וחצי תמורת כל שעת עבודה במנוחה השבועית, אך הסעיף ניתן לפירושו, ואף ניסו לפרשו, כאילו המנוחה של שעה וחצי באה רק במקום התשלום המוגדל ואינה כוללת את גמול מנוחת המצוי שבמסקא (2) בסעיף קטן (א). להרחקת ספק זה בא התיקון המוצע.

חנן רובין (מס"ם) :

כנסת נכבדה. חכמי העיקרי של התיקון המוצע עליידי שרת-העבודה הוא להרע את תנאי העבודה בפרט מסויים שבחוק שעות העבודה והמנוחה. שרת-העבודה מציעה לבטל את הפיצוי המיוחד הניתן בעד עבודה בשבת לעובדים חושיים. הנמקתה היא שדבר זה חל על אחיות ועוד ועוד, ואין הצדקה לתת לעובדים אלה הנחה מיוחדת בשביל עבודתם בשבת. התפלאתי במקצת על ההצעה הזאת. כל מי שעסק בחוק המקורי כשהוא בומונו לפני הכנסת, ידע כמה המדובר. איש אינו יכול להגיד שכאשר הובא החוק המקורי לפני הכנסת והועמד כאן להצבעה, היה מי שלא הבין כי החוק חל גם על אחיות ועל עובדים חדשיים אחרים העובדים כרגיל בשבת, ושיצטרכו לקבל הנחות מיוחדות בצורת תוספת של 50% על שכרם בעד עבודתם בשבת. האם לפתע פתאום התייכר הדבר? הרי זה היה ברור מראש. מדוע רוצים לשנות זאת? משונה הדבר.

חבר הכנסת קלמר מציע לחסל כל תשלום בעד עבודה בשבת, עלימנת שלא יעבדו בשבת. אני הצעתי לחברים הדתיים בכנסת בשעת הדיון על הצעת החוק המקורי, שיצטרפו לתביעתנו לתשלום תוספת של 100% בעד עבודה בשבת. אז אני בטוח, חברי-הכנסת קלמר, שנותן העבודה לא יעסיק פועלים ללא צורך חיוני בשבת. היום, מפאת התוספת הנמוכה בעד עבודת השבת, לפעמים כדאי מאד לנוותן העבודה להעסיק עובדים בשבת, אם כי הדבר אינו הכרחי מבחינה אובייקטיבית. מה שאתה מציע, חברי-הכנסת קלמר, זוהי הצעה שעל-כ"ל פנים נציג של ארגון פועלים לא צריך היה להציעה. בשביל העובד — קרבן הוא זה כשהוא נאלץ לעבוד בשבת. גם האחיות אינן רוצות בעבודה בשבת ואף לא בעבודת לילה. עבודה בשבת היא תוספת עבודה, ואין בזה פיצוי אם במקום יום העבודה בשבת הן מקבלות יום מנוחה אחר באחד מימות השבוע. מגיעה להן הענקה מיוחדת בעד זה שעבודתן היא כזאת שאין להן לא יום ולא לילה ולא שבת. והנה באה הממשלה ומציעה למחוק את הכתוב בחוק, לבטל את ההנחה ואת הפיצוי בעד עבודת שבת. לבטל את התוספת של 50%, וכך היא פותרת את הבעיה. והנה אני יכול לתאר לך, שבעוד שנה שנתיים תנאם כאן שרת-העבודה על כך, שבחורות אינן הולכות למקצוע של האחיות.

אברהם סטופ (הציונים הכלליים) :

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה. לא מובנות לי כל ההסתייעויות על החוק מכמה צדדים. מילא, אני יכול עוד להבין את חברת-הכנסת וילנסקה, שלפי דעתה הממשלה הזאת היא אנטי-סועלית והגברת מאירסון אינה דואגת אלא להטיל גזי-רות על הפועלים דווקא.

אסתר וילנסקה (מק"ם) :

גם אתה.

אברהם סטופ (הציונים הכלליים) :

מוכן! הלא ידוע שאני מנצל פועלים מאו ומתמיד. למתחמכים שקדמו לי רצוני לומר, שכל הבא אלינו מבחוץ יש לו דעה לא כל-כך טובה על צורת גיהול העבודה אצלנו ועל צורת פיתוח מוסדות, ודעת כל המומחים היא, שיעילות העבודה אצלנו כפי שהיא צריכה להיות.

אסתר וילנסקה (מק"ם) :

אבל הרווחים הם כפי שצריכים להיות.

אברהם סטופ (הציונים הכלליים) :

על רוחים איני יכול להתווכח אתך, כי אלי הם עוד לא הגיעו.

תרים כאלה. היינו עדים בזמן האחרון להתרת העבודה בשבת בבית-החרושת „עסיס“, בענין הסלק. אמנם החוק קובע שאם מצויה פגיעה בכלכלה, יש לתת היתר לעבוד בשבת. אולם, כנראה, זריקת 200 טון עגבניות אינה פגיעה בכלכלה, וענין הסלק מוכרחים לחסלו בשבת דווקא. וכל זה בשעה שהרבנות הודיעה במפורש שהיא מתנגדת לדבר.

בידי יש העתק ממכתב ששלחה הרבנות בתל-אביב למשרד-העבודה, בענין הוצאת היתר עבודה בשבת באחת מתחנות הבניין, ורשות להעסקת 5 פועלים. אינני רואה כאן שום פגיעה בכלכלה, ואינני מבין מדוע מצאה שרת-העבודה לנכון להוציא היתר כזה.

בדרך כלל סובר אני שהגיע הזמן לתקן את הסעיף הזה, ואולי לצרפו לחלק השני של החוק, שהיתרים מעין אלה יינתנו רק על-ידי ועדת שרים. ישנם זמנים ששרת-העבודה נעדרת מן הארץ, ואני רוצה לשאול: למי הסמכות להוציא היתרים כאלה בזמן היעדרה של שרת-העבודה מן הארץ? אנו לא נתנו את הסמכות הזאת לא למנהל זה ולא לפקיד אחר.

אני מדגיש ואומר שבכל מקומות העבודה ששם קיים הצורך לעבוד בשבת, לא רק במקומות כגון בתי-ילדים או מושבי-יקנים, יש לתת תשלום של שש כנגד שעה, ולא שעה וחצי. שאם לא כן, פירוש הדבר קבלת שכר של 150% בעד שעת עבודה. יש לי הרושם שמספר רב של פועלים, כליכמה שהם רוצים לנוח בשבת, הרי בכל זאת קוסמים להם אותם 50%, ולכן הם מסכימים לעבוד בשבת.

אשר לתיקונים שהביאה היום שרת-העבודה, אין לי כל התנגדות. אני מציע להרחיב זאת גם על מקומות העבודה ששם עובדים בשבת.

אסתר וילנסקה (מק"ם) :

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה. הצעת התיקון באה להתייר שעות עבודה נוספות במקומות עבודה שונים, אף-על-פי שקיימת אבטלה חמורה, ואף-על-פי שרבים הם הפועלים הצובאים על פתחי לשכות-העבודה והמסוגלים להמשיך בתהליך הייצור באותם המקומות שהם יש צורך בכך. כמו כן בא החוק לבטל את התשלום הנוסף שמקובל לשלמו בעד שעות נוספות.

הנמקה ברבר שעת החירום מעוררת רושם בלתי-רציוני. האפשר הדבר שבמדינתנו ינצלו כל הזמן את המושג „שעת חירום“ כדי להרע את תנאי עבודתם של הפועלים? ודאי שבתקופת מלחמת העצמאות היתה שעת חירום. התקופה הזאת נגמרה, ולאחריה אינה קיימת שעת-חירום ויש תקופת שלום. אופייני הדבר שהממשלה מנצלת את המושג ויוצרת אותו על-מנת לנסות ולתרוץ בו את ההרעות השונות בתנאי העבודה שהיא מציעה מפעם לפעם.

אנחנו מתנגדים לעבודת שעות נוספות ותובעים להעסיק את מחוסי-העבודה באותם המקומות ששם יש הכרח בעבודה נוספת. כמו כן מתנגדים אנו להרעת תנאי עבודתם של העובדים החדשיים, ומציעים לשפרם על-ידי הבטחת תשלום של 150% בעד שעות עבודה ביום מנוחה ומתן שעת-מנוחה אחרת באחד מימות השבוע.

ולאחרונה אנו דורשים תיקון נוסף, והוא: 40 שעות עבודה בשבוע בשכר מלא. אנו סבורים שנוכח מצב האבטלה יהווה דבר זה אחד הגורמים המסייעים להכנסת פועלים נוספים לתהליך הייצור.

רובין וילנסקה חושבים שאין לעשות זכרים מסויימים משום שהם לטובת נותן־העבודה; לטובתו של איהו נותן־עבודה הוא ענין זה? נעשה נא סקר של בתי־החולים בארץ או של מוסדות־הילדים הסגורים — ונראה לאזהר נותן־עבודה יש רוחה. למשרד־הבריאות של הממשלה או לקופת־החולים ובתי־החולים שלה? למוסדות־הילדים הסגורים של ארגון אמהות עובדות או של ויצ"ו? למי יש כאן רוח? מה הדיבור הזה, מחוסר כל טעם ותוכן? אומרים זאת, כנראה, רק מפני שח"ש שבים שהשומע או הקורא בעתון אינו יודע להבחין. התקציבים האלה של משרד־הבריאות, של מוסדות רפואה ציבורית או של המוסדות המטפלים בנוער, בחולים ובילדים — הלחצי ועם תיקון זה יוכלו לספק את הצרכים המינימאליים לציבור בארץ בשטחים אלה.

אסתר וילנסקה (מק"י):

אם הם לא יוכלו, צריך להגדיל אותם.

שר־העבודה ג. מאירסון:

איני רואה כל חטא בתיקון זה, וסבורה אני ששום בר־דעת ושום פועל בעל הכרה פועלית, אם אין לו כחנות אחת, לא יוכל לראות חטא בדבר זה.

חברה־הכנסת קלמר חוזר כל פעם לאותו דבר, והוא רוצה להכניס תיקונים בנודד המקורי, לאו דווקא תיקונים לתיקונים. אין לי שום דבר נגד זה, וכוונתי לרצות לתקן ולבטל חוק, אורבא, ובלבד שהוא יוכל להשיג רוב לכך. אבל גם כשזר צים בכך בכל־זאת הכרח הוא לשמור על איהו דבר קרוב למציאות. מה פירוש הדבר שעל ביצועו של חוק זה אין פיקוח, ושדווקא על ביצועו של חוק זה אין פיקוח? הראיה שלו היא, שבתקציב של משרד־העבודה לא מצא סעיף של מפקחים על חוק זה. באמת, חברה־הכנסת קלמר, איני יכולה להאמין שאתה אומר זאת ברצינות. קיימת מחלקה לפיקוח במשרד־העבודה, ומפקחים אלה מפקחים על הבטחון בעבור דה במקומות העבודה ועל חוקי העבודה. יש לנו חוקים רבים, והאם באמת ראת בתקציב של משרד־העבודה סעיף לפיקוח על חוקי עבודת נוער, לפיקוח על חניכות, לפיקוח על חופש שנה שנתית, ודווקא לפיקוח על חוק המנוחה בשבת אין תקציב?

כלום זוהי המציאות? זהו תיאור נכון ואמיתי של המצב? אתה יודע, בדיוק כמוני, שיש בתקציב משרד־העבודה סעיף "המחלקה לפיקוח", וזה כולל את כל החוקים. בשום פנים ואופן אין אתה יכול להוכיח שדווקא בחוק זה אין פיקוח. אני למשל אינני מרוצה מן הפיקוח על כל החוקים. המנגנון של מחלקת הפיקוח הוא קטן מדי, והתקציב של מחלקה זו הוא קטן מדי. האם זהו הדבר היחיד שאין בשבילו תקציב מספיק? על סמך מה הדיבור הזה, בבטחון כזה מעל במת הכנסת, שדווקא על ביצועו של חוק זה אין פיקוח? פירוש הדבר, שמישהו במשרד־העבודה ישב וחשב והחליט ונתן הוראות לא לקיים פיקוח על חוק זה. אתה יודע, בדיוק כמוני, כי זה רחוק מן המציאות כרחוק מזרח ממערב.

ואשר לטענות של הרבנות הראשית. איהו טענות? מדי פעם בפעם יש טענות של הרבנות הראשית, כשאנו נותנים היתר עבודה בשבת. מה אני יכולה לעשות? לרבנות הראשית שית יש טענות ביחס לכל מיני חוקים וגם חוק העבודה, חוק השירות הלאומי לבנות. אם כך — האם הכנסת לא תקבל אותו? האם הכנסת לא העבירה אותו ברוב מכריע לחועדה?

כמה פעמים צריך להכניש את הדבר הזה? זה אינו סלק. אמרתי מעל במה זו שזה איננו סלק, וגם חברה־הכנסת קלמר יודע זאת. האם אתם רוצים ליצור רושם, שכדי להגן על

הייתי בזמן האחרון פעמים אחדות בחוק־לארץ, בארצות שחברת־הכנסת וילנסקה לא תחשבו אותן לארצות שבהן מנצל ים דוקא פועלים, וביקרתי במקומות עבודה מסויימים. כאשר נכנסתי בבוקר למקום העבודה, עבדה שם בחורה, כשנכנסתי בצוקרים ובערב — היא עוד עבדה שם. מאחר שהקדשתי בימי חיי קצת מחשבה לעניני עבודה, נכנסתי בשיחות עם עובדים ועובדות אלה ונוכחתי, שאצלם זה מובן מאליה שאין גם יכולים לעזוב את העבודה באמצע, והם צריכים לדאוג למקום התיקון העבודה. מובן גם במקרים איהו מיצוי על כך. אנו מתלבטים בשאלה זו שהם בשטחים אחרים, כמו למשל בשטח היצוא ויעילות העבודה. אולם איני חושב שהגזירה שמציעים לנו עתה היא גזירה כל־כך קשה שיש להתקומם נגדה. ייתכן שיש מקום לדבר על תגמול מסויים, ועל הפרט ים נדבר בחועדה. אולם עצם הגשת החוק באה לתקן דבר הודרש תיקון, ולכן אני נצביע בעד העברת חוק זה לדין בחועדת־העבודה.

שר־העבודה ג. מאירסון:

כנסת נכבדה. חברה־הכנסת רובין אמר שהוא מתפלל על כמה דברים. אני מתפללת שהוא מתפלל. אני, למשל, איני מתפללת כלל שחברה־הכנסת רובין וילנסקה דיברו כפי שדיברו. ר. היתה זו אכזבה גדולה מאד אילו היו הם מבינים דבר פשוט בתכלית הפשטות. חברת־הכנסת וילנסקה אומרת שיש לתת את שאלת חוסר־העבודה על־ידי אימתן היתר לשׁ פועל עבודה נוספות.

אסתר וילנסקה (מק"י):

לא אכרתי זאת.

שר־העבודה ג. מאירסון:

מדובר כאן על מקום עבודה שתהליך העבודה בו מחייב רציפות. אם במקום עבודה כזה עובדים 24 שעות ליממה, פירוש הדבר שעובדים בשלוש משמרות, ועל־פי החוק משׁ מרת הלילה עובדת לא שמונה שעות אלא שבע שעות. על־פי ההגיון של חברת־הכנסת וילנסקה יש לסדר לאותה שעה יחידה עובד מיוחד. הייתי רוצה לדעת, איך עושים דבר כזה והיכן עושים דבר כזה.

במקומות של תהליך־עבודה רצוף יש היתר עבודה בשבת. על־פי החוק מותר לעבוד רק 47 שעות בשבוע, ואם תהליך העבודה מחייב רציפות, ואי־אפשר להכניס עובד מיוחד לעבודה של שעה על־ידי המכונה, אין דרך אלא שהפועלים העובדים במקום יעבדו שעות נוספות.

ענין השבת. ישנם מקצועות, שהחברות בהם יודע שהוא בותר במקצוע המחייב תנאי עבודה מיוחדים. לשוטר מגיעה המנוחה בחלט, אולם מי שבחור להיכנס למשרה יודע, שלא יוכל לעבוד אך ורק באותם הימים ובאותן השעות שב־הם עובדים פועלים בבית־חרושת או במקום אחר. הוא הדין לאחיות; בחורה הבוחרת במקצוע של אחות יודעת, שהיא מוכרחה להיות מוכנת לעבוד ביום, בלילה, בשבתות ובחגים, ואינה יכולה לדרוש לעצמה תנאי עבודה של בחורה העובדת במשרד. מי שבחור במקצוע בודע צלולה יודע זאת, וכנראה בחורות אלו עושות להן חשבון שהסיפוק, שהמקצוע נותן להן, מפצה אותן על אי־הנוחיות והקושי שבעבודה זו. אין איש מספק, למשל, ביחס לתנאי העבודה הקשים בעצם המקצוע של רפואה, גם לגבי אחיות וגם לגבי רופאים.

פירוש הדבר, לפי דברי חברה־הכנסת רובין, שאנו צריכים להטיל על בתי־החולים את התשלום הנוסף. אוכל עוד להבין, אף אם הדבר מוגזם לפעמים, כאשר חברה־הכנסת

שר-העבודה ג. מאירסון :

לא נכון שבמשך חמש שנים לא היו תחנות בנוין פתוחות. חברת-הכנסת ורהפטיג יודע שזה לא נכון. אני מבינה, הוא בודאי לא נסע בשבת ולא היה זקוק לבנוין ואינו יכול לדעת זאת. ימצאו חברים בכנסת, או מחוצה לה, שלפעמים נוסעים בשבת, והם יודעים שמעולם לא היה קושי להשיג בארץ בנוין בשבת. ואם אנו אומרים... תחנה אחת לכל הדרום, אני מציינת עוד פעם: זה רק מבליט את השמירה על מנוחת שבת.

מצויה עוד שאלה אחת, אשר חברת-הכנסת וילנסקה הכי ניסה לכאן, אלא שאין לה כל קשר לענין. זהו דבר יפה — שעת-חירום. אך מה לשעת-חירום ולתיקונים אלה? יש בחוק סעיף המאפשר לתת היתרי-עבודה בומנים שונים בשעת חירום. אך אין זה שייך לתיקונים אלה. שנית, מאז קיים חוק זה עוד לא ניתן אפילו רשיון אחד לפי סעיף זה. חברת-הכנסת וילנסקה מעלה תמיד את הסעיף הזה לשם ויכוח בלבד, ולא משום שהיא יודעת...

אסתר וילנסקה (מקי) :

אבל כתוב, שאפשר יהיה להשתמש בזה בעתיד.

שר-העבודה ג. מאירסון :

נכון. אבל לתיקונים אלה אין כל שייכות לשעת-חירום. אני מוסרת לך אינפורמציה שהסעיף הזה ישנו בחוק, אך אין הדבר מתאים למה שאמרת, שהממשלה הזאת יוצרת לה שעת-חירום כדי שתוכל להרע את תנאי-עבודתם של הפועלים. אני רק מוסרת לך, לאכזבתך, שלמרות סעיף זה שבחוק, הרי כל ימי קיומו של החוק לא נתן משרד-העבודה אפילו רשיון אחד בקשר עמו, מפני שקבענו שההיתרים המבוקשים, עדיין לא באה בשבילם שעת-חירום.

היו"ר ב. מינץ :

יש לפנינו שתי הצעות: האחת של חברת-הכנסת וילנסקה, להחזיר את הצעת החוק לממשלה; והשנייה של שרת-העבודה, להעביר את הצעת החוק לוועדת-העבודה.

הצבעה

ההצעה להעביר את חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תשי"ג—1953, לוועדת-העבודה, נתקבלה.

היו"ר ב. מינץ :

אני נועל את הישיבה, הישיבה הבאה מחר בשעה 11.00.

הדת מותר לאיש לעשות ולומר דברים שבדרך כלל אין הוא צריך לעשותם? הוא יודע שזה אינו כך. אמרתי כאן, והוא שמע זאת, שאם לא יעבדו בשבת, יהיו אנוסים להפסיק את תהליך העבודה; פרושו של דבר, שאפשר יהיה לעבוד לכל היותר שלושה ימים בשבוע במקום שישה. כמובן, חברת-הכנסת קלמר יכול לומר שיעבדו רק שלושה ימים, שמצב העבודה כיום הוא כל-כך טוב, שאפשר לעבוד רק שלושה ימים. הרבנות הראשית יכולה לחשוב שזה בכלל לא חשוב. אפשר להתווכח אם זה חשוב או לא חשוב — אך למען השם, את העובדות יש לתאר כהחייבת.

לחברת-הכנסת קלמר אין עובדות; יש לו רושם, שאין בכלל בדיקה קפדנית כל צרכה למתן היתרי עבודה בשבת. מנין לך הדבר? אני מבטיחה לך, שבכל זמן שתיכנס למשרד-העבודה ותבקש אינפורמציה, היא תינתן לך. אתה רוצה דין-יחשבון בכנסת? אמסור דין-יחשבון בכנסת, כאשר יונה הג הסדר שכל שר מיסר דין-יחשבון בכנסת על ביצועו של כל חוק. אולם לא אמסור דין-יחשבון בכנסת באופן מיוחד על חוק זה, מפני שמשיהו חושד באמת, או רוצה לעשות רושם של החשדה, ביחס לביצועו של חוק זה. כאשר יהיה נודה כזה בכנסת, גם אני, ככל יתר השרים, על חוק זה ועל שאר החוקים, אמסור דין-יחשבון. על חוק זה במיוחד — לא! אם תהיינה שאלות — אענה עליהן ברצון. (קריאה).

תחנה לבנוין. נכון. ניתן רשיון לתחנה אחת בחולון בש"ביל כל הדרום, כדי שהיא תהיה פתוחה בשבת; זה יהיה המקום היחיד ששם יוכלו לקבל בנוין גם האמבולנסים של מגן דוד אדום וגם האמבולנסים של בתי-החולים — ובדואי, גם מכונות פרטיות. זה נכון. אבל זוהי תחנה אחת לכל הדרום. האם אין זו שמירת שבת? אפשר ללמוד מכך, שגני תן רשיון לתחנת בנוין אחת, לחמישה פועלים שיעבדו בשבת. אבל נדמה לי, שגם מי שרוצה מאד לשמור על השבת צריך לומר: בכל הדרום במדינת ישראל פתוחה תחנת בנוין אחת ויחידה. נדמה לי שזה רק מוכיח את השמירה על מנוחת שבת.

זלמן בן-יעקב (אגודת ישראל) :

אי-אפשר להגביל את זה רק לאמבולנסים?

שר-העבודה ג. מאירסון :

נכון, אראפטר.

זרח ורהפטיג (הפועל המזרחי) :

במשך חמש שנים אפשר היה בלי תחנה פתוחה?

הישיבה ננעלה בשעה 22.08.